

TARIXIY VA BADIY ASARLAR TALQINIDA GULBADANBEGIM SIYMOSI.

G‘aybullayeva Baxshanda Baxshullayevna

Buxoro innovatsion ta’lim va tibbiyot

universiteti 1-kurs magistranti

e-mail: gaybullayevabaxshanda0@gmail.com

Annotatsiya. Bugungi kunda buyuk temuriy malikalar, ayniqsa, dunyo tarixida o‘ziga xos o‘rin egallagan Bobur mirzo va uning suyukli qizi Gulbadanbegim hayoti va ijodi barcha tarixchi va adabiyotshunoslar tomonidan katta qiziqish bilan o‘rganilayotgan dolzarb mavzudir. Ushbu maqolada o‘rta asrlarda Markaziy Osiyodan yetishib chiqqan ilk ayol tarixchi, shoh va shoirning oqila hamda dono qizi Gulbadanbegim hayoti va ijod yo‘li tarixiy, badiy manbalar asosida o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar: Gulbadanbegim, Bobur mirzo, “Boburnoma”, “Humoyunnoma”, Margret Rumer Goden, “Temuriy Malikalar”, “Yulduzli tunlar”, memuarlar.

Kirish. Tarix sahifalarida o‘z o‘rni va iziga ega bo‘lgan ayol shaxslar orasida temuriy-boburiy malika Gulbadanbegim alohida o‘rin tutadi. U nafaqat Boburiylar sulolasining yirik vakili, balki o‘zining tarixiy asari — “Humoyunnoma” orqali tarixni badiiy ruhda yozib qoldirgan ilk Sharq ayollaridan biridir. Gulbadan begim o‘z zamonasining siyosiy, madaniy va oilaviy hayotida faol ishtirok etgan, ilmga chanqoq va ziyrak ayol sifatida tarixda nom qoldirgan. Mazkur maqolada Gulbadanbegim siymosi tarixiy jamda badiiy asarlar asosida tahlil qilinadi. Tarixiy haqiqat va badiiy tasvir uyg‘unligi orqali uning shaxsiyati, ijodi va o‘rni yanada chuqurroq ochib beriladi.

Gulbadanbegim XVI asrda yashab o‘tgan va Boburiylar sulolasining nufuzli ayollaridan biri sanaladi. U Zahiriddin Muhammad Boburning qizi, Humoyunning singlisi va Akbarshohning ammasi bo‘lgan. Boburiylar tarixida o‘zining bilimdonligi, adabiy saviyasi va siyosiy masalalardagi tafakkuri bilan ajralib

turgan Gulbadanbegim tarix sahifalarida o'ziga xos iz qoldirgan. Undan qolgan mashhur manba — “Humoyunnoma” asari hisoblanadi. Ushbu asar Boburiylar saroyining ichki hayoti, siyosiy voqealar, Humoyun va uning o'g'li Akbar hayoti bilan bog'liq muhim faktlarni o'z ichiga olgan. Gulbadanbegim bu asarni Akbarshohning buyrug'i bilan yozgan bo'lib, unda o'sha davr saroy hayoti, sulola ichidagi munosabatlar, sayohatlar va harbiy yurishlar haqida aniq, batafsil, va ko'pincha nozik badiiy uslubda so'z yuritadi. Bu asar tarixiy faktlarga boy bo'lishi bilan birga, muallifning shaxsiy kuzatuvlari, his-tuyg'ulari va ayol nigohidagi nozik tafsilotlar orqali ham ahamiyatlidir. Shu jihatdan “Humoyunnoma” o'z davrida yozilgan tarixiy asarlar orasida noyob bo'lib, uni nafaqat tarixiy, balki adabiy yodgorlik sifatida ham baholash mumkin.

Gulbadanbegim 1522-yili Kobulda tug'ilgan temuriy malikadir [1, 121]. Otasi Zahiriddin Muhammad Bobur edi. Onasi esa Dildor begim bo'lgan. Onasi Dildor begimning haqiqiy ismi—Soliha Sulton begim bo'lib, Zahiriddin Muhammad Boburning amakisi Sulton Mahmud Mirzoning qizi [2, 57]. Dildor begimdan Gulrang begim, Gulchehra begim, Hindol Mirzo, Gulbadan begim va Olur Mirzolar tug'ilganlar. Olur Mirzo o'limidan keyin savdoyi bo'lib qolgan Dildor begim harholda keyinchalik yana sog'ayib ketgan bo'lishi ehtimol, chunki Dildor begimning Humoyunshoh hukmdorlik davrida ham saroy yig'ilishlarida, anjumanlarida ishtirok qilgani haqida Gulbadanbegim mufassal ma'lumot beradi[2, 58].

Gulbadanbegim otasi Bobur podshohning farmoniga ko'ra katta onasi, ya'ni Humoyun Mirzoning onasi - Mohim begim qo'lida tarbiyalangan. Binobarin, 1525-yili Gulbadan begimni Mohim begim o'z tarbiyasiga oladi. Gulbadan begim har ikkala onasini ham samimiy e'zozlagan. U o'z asarida onasini “Dildor begim” deb, Mohim begimni esa „onam hazratlari“ deb tilga oladi [2,57]. Gulbadanbegim 1529-yilgacha Kobulda yashaydi. Bobur Hindistonni qo'lga kiritgach, Mohim begim bilan birga podshoh otasining huzuriga - Agraga boradi. Otasi Bobur vafotidan so'ng, akasi Humoyun podshoh saroyida yashaydi[2, 59].

Yoshligidan adabiyot va tarixga qiziqqan. Zamonasining barcha bilimlaridan boxabar bo'lgan, fors tilini mukammal o'zlashtirgan, „Boburnoma“ni mutolaa qilgan[1, 121].

Gulbadanbegim faqatgina yozuvchi va tarixchi emas, balki o'z zamonasining faol siyosiy arbobi sifatida ham tanilgan. U Boburiylar saroyida muhim mavqega ega bo'lgan, sulola ichidagi nizolarni hal etishda, diplomatik aloqalarni yuritishda ishtirok etgan. Ayniqsa, Humoyunning Eron va Hindistondagi siyosiy yurishlarida u bilan birga bo'lib, ayol sifatida emas, balki mas'uliyatli arbob sifatida ham ko'zga tashlangan. 1539-yilda Gulbadanbegimni Xizr Xo'jaxonga turmushga chiqaradilar. U Saodatyor ismli bir o'g'il ko'rgan [2, 58]

Gulbadanbegim o'z zamonasining oqila, donishmand ayollaridan edi. U jiyani Jaloliddin Akbarshohning “Firdavs makon va jannat oshyon Hazrat haqidagi voqealardan nimaiki bilsangiz, yozingiz”, — degan so'ziga muvofiq, “Humoyunnoma” nomli muhim tarixiy asarini yozishga kirishadi. “Humoyunnoma” Bobur bilan Humoyun podshohlarning hayot tarzi va sarguzashtlarining muxtasar tarixi bo'lib, mantiqan “Boburnoma”ning davomidir. Bu asarning muhimligi yana shundaki, asardagi ayrim voqealarning kelib chiqish sabablari mukammal ochib beriladi. Asarda XV asrning oxiri - XVI asrning o'rtalarida Movarounnahr, Afg'oniston va Hindiston hududlarida ro'y bergan voqealar bayon qilinadi. Gulbadanbegim o'z asarida saroy ahlining hayot tarzi, shuningdek, tarixiy asarlarda uchramaydigan Bobur podshoh xonadonining nozik xususiyatlari, oilaviy sharoitlari, to'y va aza bilan bog'liq udumlar, uy-ro'zg'or asboblari, kiyim-kechak turlari kabi jihozlar haqida mufassal hikoya qiladi [2, 59]. Asar forsiyda yozilgan. Gulbadanbegim Boburning tarixnavislik sohasidagi an'alarini davom ettirib, kitobida tarixiy voqealar bilan birga madaniyat, adabiyot, tilshunoslik, geografiya, etnografiya, siyosat va boshqa sohalarga oid ma'lumotlarni ham keltirgan. Bobur hukmronligi davri voqealarini qisqa bayon qilib, Humoyun davrini batafsil yoritgan. Tarixchi olim Abulfazl Allomiy “Akbarнома” asarini yaratishda “Humoyunnoma”dan keng foydalangan [1, 121].

Mir Mahdi Mirzoning “Tazkirat ut-tavohin” asariga murojaat qilsak, Gulbadanbegimning g‘azaliyotdan ham xabari bo‘lgan [2, 60]. Gulbadanbegim Akbarshoh hukmronligi davrida saroydagi eng hurmatli ayollardan biri bo‘lib, shohning maslahatchilaridan biri sifatida e’tirof etilgan. U Ko‘hna Dehlida madrasa va masjidlar qurdirgan, ayollar ta’limiga alohida e’tibor qaratgan. Bu uning faqat saroy muhitida emas, balki keng jamoatchilik orasida ham faol bo‘lganini ko‘rsatadi. Uning hayoti orqali o‘sha davrdagi ayollar ijtimoiy faolligining namunasi ko‘rinadi. Gulbadan begim o‘z aqliy salohiyati, siyosiy zukkoligi va madaniy-ma’rifiy xizmatlari bilan nafaqat tarixda, balki xalq xotirasida ham unutilmas siymoga aylangan.

Gulbadanbegim siymosi tarixiy manbalardan tashqari, badiiy asarlarda ham aks etgan bo‘lib, u yerda u ko‘proq ruhiy olami boy, fidoyi, zukko va sabrli ayol sifatida tasvirlanadi. Adiblar uning shaxsiyati orqali o‘z davrining murakkab siyosiy voqealarini, ayol taqdirining saroy muhitidagi ko‘rinishini badiiy tasvirlar orqali ochib berishga harakat qilishgan. O‘zbek adabiyotida Gulbadanbegimga bag‘ishlab yozilgan asarlar ko‘p bo‘lmasa-da, ba’zi tarixiy roman va dramatik asarlarda u epizodik bo‘lsa-da, yuksak ma’naviyatli, bilimli ayol timsolida namoyon bo‘ladi. “Yulduzli tunlar” romanida Gulbadanbegimning yoshlik davri tasvirlangan. Asarda Gulbadanbegim tasviri jajji, ammo oqila va dono kelajagi porloq ijodkor ayol sifatida kiritilgan. Xususan: “Avvallari Qutlug‘ Nigorxonim xizmatida bo‘lgan Robiya hozir Mohim begim huzurida besh yashar Gulbadanga enagalik qilmoqda edi. Bobur o‘z oilasiga yigirma to‘rt yillik qadrdon bo‘lgan Robiyaning ta’zim bilan bergan salomiga alik olib, u bilan iliq so‘rashdi. So‘ng qizchasi Gulbadanga yuzlandi. Qo‘g‘irchoqday yasantirilgan jajji qizchaning qosh-ko‘zi beixtiyor Dildor og‘achani eslatdi. Gulbadanni ham o‘sha go‘zal juvon tuqqan edi. Mohim begim Hindolni onalarcha suyib parvarish qilayotganini yillar davomida kuzatib yurgan Dildor og‘acha bu ayolning tantiliga qoyil bo‘lgan va Gulbadanni unga o‘zi farzandlikka bergan edi. Bu ikki ayol endi kalondimog‘ Gulruh begimga qarshi go‘yo bolalar orqali ittifoq tuzgan edilar. Gulruh begim

esa bir emas, ikki o'g'li bo'y yetib kelayotganidan behad mag'rurlanar, Komron mirzo va Askariylarni taxt vorisi Humoyunga qarshi raqobat tuyg'usi bilan tarbiyalar edi. Shu sababli Bobur ham Gulruh begimdan ko'p ranjir, lekin oradagi kundoshlik balosini butunlay daf qilish qo'lidan kelmas edi. Murg'ak qizchasini ko'rgan zahoti esiga tushgan bu murakkabliklar Gulbadanning egilib ta'zim qilishi va shirin «assalomi» bilan xayolidan uzoqlasha boshladi. Bobur qizchasini qo'lida ko'tarib olib, peshonasidan o'pdi, so'ng dasturxon oldiga kelib, uni tizzasiga olib o'tirdi" [3, 63]. Qolaversa, romanda ota va qiz o'rtasidagi shirin suhbatlar o'zgacha mehr bilan tasvirlangan. Jumladan: " Senga tugmalar ma'qulmi? - deb so'radi dadasi, Gulbadan «ha», deb jilmaydi. Bobur qizchasi ushlab ko'rgan yuqorigi tugmani yulib olmoqchi bo'lib bir tortdi. Lekin tugma juda mahkam tikilgan ekan, uzilmadi. - Hazratim, ne qilmoqchisiz? - hayratlanib so'radi Mohim begim. - Qo'ying, tugmani uzmang, axir bu sizning shohona libosingiz! - Hechqisi yo'q. Zargarga buyursalar, yana bitta shundoq tugma yasab bergay. Bobur kamariga osilgan qindan kichkina qalamtarosh oldi-yu, o'sha tugmani ipidan qirqib olib, qizchasiga berdi: - Lekin yo'qotma. Bu qush - Humo. Ilohim senga baxt keltirsin. Gulbadan quvonib va hayajonlanib: - Rahmat, hazrati... oli... - dedi-yu, lekin jumlaning oxirini uncha kelishtirolmadi. - Meni ota deya qol qizim. Gulbadan onasi Mohim begimga savol nazari bilan qaradi. Mohim «ha, ayt!» degandek bosh irg'adi. Shunda Gulbadan qo'lchalari bilan otasining bo'ynidan quchdi-da: - Otajon! - deb uning yonog'idan o'pdi. Bobur ko'pdan beri his qilmagan bolalarcha bir poklik va ma'sumlik borlig'iga go'yo nur bo'lib taraldi. - Guli, - dedi Mohim begim, - endi hazrat otangga bitta hikoya aytib bergin. Gulbadan sekin otasining tizzasidan pastga tushdida, xuddi muallimga javob berayotgan talabadek tik turib, toshbaqa va chayon haqidagi mashhur hikoyatni aytib berdi. Xususan, toshbaqa chayonga yaxshilik qilib, uni daryodan o'tkazib qo'ymoqchi bo'lganda, chayon unga zahar solishga tirishganini, so'ng bu yomonligi uchun daryoga cho'kib o'lganini shunday kelishtirib aytdiki, Bobur zavq qilib kuldi-da: - Siz so'zlab berganmidingiz? - deb Mohimdan so'radi. -

Yo‘q, o‘zi «To‘tinoma»ni bemalol fahmlab o‘qidi. Besh yoshga yetmay savod chiqargan qizchani men birinchi ko‘rishim. - Gulbadanga ko‘z tegmasin, zehnu muhofazasi benazir. - Sa‘diyning «Guliston»idan xiyla hikoyatlarni yod bilur. Ash‘orga uncha o‘ch emas. Ammo nasriy hikoya xotirasiga so‘zma-so‘z naqshlanib qolur. Bog‘da, ko‘chada ko‘rganlarini ham kelishtirib hikoya qilur. Men o‘zimcha orzu qilurmenki, Gulbadan shoira bo‘lmasa ham hazrat otalarining nasrnavisligini meros olsa ne ajab? - O, nasr yozmoq uchun qanchalik ko‘p savdolari boshdan kechirmoq kerak...” [3, 64-65]. Gulbadanbegrinning siymosi, ayniqsa, ayol mualliflar yoki ayollar hayotiga e‘tibor qaratilgan badiiy asarlarda chuqurroq ochiladi. Ular Gulbadan begrinning “Humoyunnoma”da aks ettirilgan voqealarga bo‘lgan shaxsiy munosabatini, ichki kechinmalarini, mehr va vafosini asar mazmuniga uyg‘un tarzda yoritishga intilgan. Shuningdek, Hind adabiyotida va ingliz tilidagi ba‘zi asarlarda ham Gulbadan begrim obraziga murojaat qilingan. U yerda u ko‘proq Boburiylar saroyining dono va jasoratli ayoli sifatida tasvirlanadi. Bu esa uning siymosi turli xalqlar adabiyotida ham e‘tirof etilganini ko‘rsatadi. jumladan ingliz yozuchisi Margeret Rumer Goden Gulbadanbegrinning o‘z asari Humoyunnomadan ilhomlanib “Gulbadanbegrim” nomli asar yaratgan. Ushbu asarda tarixiy haqiqatlar va badiiy tasvir uyg‘unligida Gulbadanbegrim aql-zakovati, siyosiy voqealarga bo‘lgan munosabati va ayol sifatidagi kechinmalari yoritilgan. Boburmirzo Hindistonni egallagach, ahli ayollarini ham Kobuldan Hindistonga kelishini buyuradi. Mohimbegrim, Gulbadanbegrim boshliq ayollarning Kobuldan Hindistonga safarini yozuvchi shunday tasvirlaydi: “Gulbadanning asosiy vazifasi turli latifalar, qiziq hangomalar bilan Mohim begrinning o‘kinch to‘la ko‘nglini qayg‘udan bir oz chalg‘itish edi. Chunki Bobur Hindiston sari yurishga ketgan 1525-yilda muddatidan ilgariroq, shahzoda Farrux mirzo dunyoga kelgan edi. Chaqaloq nozik bo‘lganidan ikki yoshga yetmay dunyodan ko‘z yumadi. Mohim begrim uni podshoh otasiga ko‘rsatish ishtiyoqi bilan yonib turgan bir paytda ana shu ko‘ngilsiz hodisa yuz beradi. Shu bois Mohim begrim kuyunib, yurak-bag‘ri ezilardi. Gulbadanning

yumushi esa, odatdagidek, taskin-tasalli berib uning ko'nglini ko'tarishdan iborat edi. Bu esa, tabiiyki, oson ish emasdi. Ehtimol, sadoqatli Sarvqad o'z qo'shiqlari bilan ularning dillarini bir oz g'amdan xoli qilgandir". [3, 65] Yozuvchi shu o'rinlarda ham malikaning qanchalar zukko va oqila ekanligini ko'rsatib berishga harakat qilgan va yana u o'z asarda Boburmironing yolgiz opasi Xonzodabegimning Shaiboniyxonga tegishga rozi bulgani, bu go'zal va oqila ayolning onasi, ukasi Boburning, ikkinchi eri va yolgiz farzandi Hurramshoning hayotdan ko'z yumishlari, shahzodalarning nizolari uni charchatgani, o'g'li vafotidan keyin asrab olgan qizining hindol mirzoga uzatilishi, Qandahordan Kobulga ketishda uch kun isitmalab vafot etgan Xonzodabegim tog'lar orasidagi bir qishloqda dafn etilishi va uch oy o'tgach Bog'i vafoga keltirib, Bobursho yoniga qo'ganlari bayoni asardagi g'oyat yodda qoladigan tafsilotlardir.

Margaret Rumer Goden uz asarini yaratishda "Boburnoma", "Humoyunnoma", "Akbarнома" va Hindustonda yaratilgan bir kancha tadqiqotlar, hotiralarga tayangan, ulardagi malumotlarni ayolning nafis kalbi, teran aklu idroki, pokiza etiqodi, ezgu orzulari, dardli armonlari bilan boglab talqin qilgan. Sharq mumtoz adabiyotidagi shoiralar haqidagi tazkiralarda Gulbadanbegimning shunday bir bayti keltiriladi:

"Har pariryonki, u ba oshiqi xud yor nest, Tu yaqin medonki, hech az umr bar xurdor nest". (Har bir pari yuzli go'zal o'z oshiq yor emas ekan, sen aniq bilgilki, u hayotdan bahramand emas.)

Majoziy muhabbat tarannum ethilgan mazkur bayt zamiridagi orzu-armonlarga ishora aniq sesilib turadi. Muarrix va shoira Gulbadanbegim ulug' otasi Boburshoh xotirasiga ta'zim qilib yashagan, uning yoniq yurak bilan yozgan g'azal va ruboiylarini yoddan bilgan, albatta. Gulbadanbegim o'z shaxsiyati haqida so'z yuritganda oqilalik bilan o'zini "bu haqir", ya'ni "bu ojiz banda" deb so'z yuritardi. Aslida u nafaqat oddiy banda, balki Hindistondagi buyuk boburiylar sulolasining asoschisi Zahiriddin Muhammad Bobur podshoh G'oziyning kenja qizi edi. U ertaklarda uchraydigan afsonaviy qahramonlarga xos

nafis ism - Gulbadan degan go'zal nom bilan atalardi. Umrining to'fonli va shiddatli damlarida ham u o'zining "Gulbadan" ligini saqlab qola olgan motabar bir inson edi [4, 41]

Gulbadanbegim siymosining tarixiy va badiiy talqini bir-birini to'ldiradi, biroq ular orasida muayyan farqlar ham mavjud. Tarixiy manbalarda, ayniqsa "Humoyunnoma"da Gulbadan begim ko'proq kuzatuvchi, xolis rivoyatchi sifatida ko'rinadi. U tarixiy voqealarni aniq, real va rasmiy ohangda bayon etishga harakat qilgan. Asarda voqealarning sabab va oqibatlari, siyosiy jarayonlar va shaxslar o'rtasidagi munosabatlar lo'nda va aniq yoritiladi. Badiiy talqinda esa Gulbadanbegim obraziga shaxsiy his-tuyg'ular, kechinmalar, ramziy ma'nolar va badiiy ifodalar bilan yondashiladi. Adiblar uning o'tmishdagi dard va iztiroblarini, hayotdagi kurashlarini, ayol sifatidagi quvonch va alamlarini chuqurroq tasvirlashga uringanlar. Bu jihatdan badiiy asarlar uni yanada samimiyroq, hayotiyroq va serhissiyot qilib ko'rsatadi. Tarixiy manbalar Gulbadanbegimning boburiylar saroyidagi siyosiy mavqei va faoliyatiga ko'proq e'tibor qaratgan bo'lsa, badiiy asarlar uning ichki olami va insoniy fazilatlarini kengroq ochib bergan. Bu ikki talqin birgalikda o'rganilganda, Gulbadanbegim siymosi yanada to'laqonli, ko'p qirrali va chuqur ma'noli bo'lib namoyon bo'ladi. Margaret Goden asaridagi bazi ma'lumotlar boshqa manbalardagidan farqlidir. Masalan, Humoyunning Dehlidagi hashamatli maqbarasi Hamidabonu tomonidan qurdirilgan, deyilardi. Asarda yozilishicha, uni Humoyunning katta hotini Hojibegim qurdirgan va chodir tikib qurilish ishlarini shaxsan o'zi kuzatib turgan ekan. Gulbadanbegimning haj ziyorati haqidagi malumotlarda ham u hajga Komron mirzo bilan borgan, deyilardi. Vaholanki, u hajga Humoyunning katta xotini Hojibegim, Boburning kanizagi Gulnor, honanda Sarvkad, Askariy mirzoning bevasi, Gulsum ismli nabirasi bilan borgan ekan. Safar mobaynidagi mashaqatlar asarda batafsil va hayajonli yoritilgan. yetti yildan so'ng, 1582 yil may oyida Gulbadan va hamrohlari orqaga qaytadilar." [5, 43]

1556-yili Humoyun podshoh vafotidan so‘ng saltanat taxtiga uning o‘g‘li Jaloliddin Muhammad Akbarshoh (1542—1605) o‘tirgach, shohning onasi Hamidabonu begim bilan Gulbadanbegim saroyga - Dehliga qaytib keladilar. Ana shundan so‘ng, Gulbadan begim to umrining oxirigacha jiyani Akbarshoh saroyida yashaydi. “Akbarnoma” asarining muallifi Abul Fazl Allomiyning bergan ma’lumotlariga tayanadigan bo‘lsak, Gulbadanbegim 1575-yilda Ka’batullo ziyoratiga jo‘nab ketadi va 1582-yilda ko‘p qiyinchiliklar bilan ziyoratgohdan qaytib kelgan. Abul Fazlning yozishicha, Gulbadanbegim 1603-yilda 80 yoshida vafot etadi. Akbar podshoh uni katta hurmat va ehtirom bilan dafn qiladi. Akbarshohning o‘zi Gulbadan begim tobutini o‘g‘il sifatida ko‘tarib, dafn marosimida o‘g‘illik burchini e’timomiga yetkazadi[2, 56].

Gulbadan begim — tarix sahnasida o‘zining ma’rifati, aql-zakovati va qalamiga tayangan holda o‘chmas iz qoldirgan nodir siymolardan biridir. U nafaqat Boburiylar sulolasining vakili, balki o‘z zamonasining yetuk ziyolisi va tarixnavis ayoli sifatida e’tirof etiladi. “Humoyunnoma” asari orqali u tarixiy voqealarni aniq, ishonchli va tafakkurli tarzda qog‘ozga tushirib, musulmon ayollar orasida birinchi bo‘lib tarix yozgan muallif sifatida tarixga kirgan. Asarning 83 sahifadan iborat yagona qo‘lyozma nusxasi Britaniya muzeyida saqlanadi. Unda voqea tugallanmagan, ingliz sharqshunosi Charlz Ryo o‘z katalogida uning qisqa tavsifini bergan. Ingliz olimasi A. S. Beverij ingliz tiliga (London, 1902), Sabohat Azimjonova o‘zbek tiliga (Toshkent, 1959) tarjima qilib, forscha asl nusxasi va izohlari bilan nashr ettirganlar[1, 121]. Badiiy asarlar orqali esa Gulbadan begimning siymosi yanada boyitilib, insoniy fazilatlari, ichki olami va ruhiy kechinmalari yorqin tasvirlanadi. Tarixiy haqiqat va badiiy tasvir uyg‘unligida u kuchli, dono, fidoyi va sabrli ayol timsolida gavdalanadi. Shu tariqa, Gulbadan begim nafaqat o‘z davrining, balki bugungi kun yoshlariga ham ibrat bo‘la oladigan, tarix va badiiyatni bog‘lovchi betakror shaxs sifatida qadrlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi. 3-jild: Gidrofiliya—Zebralar. Toshkent,. "O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti", 2004.
2. Fayziyev T. Temuriylar shajarasi. T.: „Yozuvchi“, 1995. 235 bet.
3. Pirimqul Qodirov. Yulduzli tunlar. Toshkent, “Sharq”. 2006. 253 bet
4. Manba: “O‘zbekiston adabiyoti va sanati”, August 14,2. Suyima G‘anieva “HAR KIMKI,MENI SO‘RSA,SALOMIMNI DEGIL!”
5. Margaret Rumer Goden “Gulbadanbegim”, “Boburshoh” bobi. Xolida So‘fiyeva tarjiması.
6. Kamolov I.N. Tarixiy-badiiy asarlarda Bobur obrazi talqinida biografik yondashuv. Fil.f.b.f.d. (PhD) dissertatsiyasi. Qarshi, 2022. 142 bet.